

Умението да се общува на български език – удоволствие и богатство

Няколко встъпителни думи

Преподавам практически български език във Факултета по журналистика и масова комуникация от 2008 година на чуждестранни студенти от първи и втори курс. Те учат в специалностите „Журналистика“ и „Връзки с обществеността“. Работата ми е динамична и интересна, благодарение на пъстротата на самите студенти. Обединява ги това, че са млади хора на около 18 – 19 години, които изучават обща специалност и, в повечето случаи, имат желание да получат диплома за завършено висше образование. Някои от тях искат да продължат своя път в сферата на масовата комуникация, за други – изборът на професия предстои.

Студентите ми

Студентите са в повечето случаи етнически българи от Украйна и Молдова (бесарабски и таврийски българи), Сърбия (босилеградски, царибродски), Албания (по границата с Македония, най-вече горани), както и студенти от Македония.

Молдовските и украинските етнически българи са съхранили и досега някои от изконните български ценности, вероятно защото в по-голямата си част идват от малките градове и от селата, където на почит са работливостта, скромността и спазването на приличие. Тези характеристики на манталитета проличават, разбира се, и в начина, по който се вписват в академичното обучение.

Молдовците са с много добра школовка, прилежни (знаят как да учат). Търпеливи и обрани хора са, участват дейно в общата работа и не на последно място – усвояват с лекота граматиката. Дори да не са учили български преди да дойдат у нас, пи-

„Но докато се терзаех и страдах, приятните разговори и ободрителните слова на един приятел ми донасяха голяма утеха“.

(Бокачо, „Декамерон“, встъпление)

шат и говорят с осъзнат стремеж да спазват нормите на езика ни.

Преобладаващият брой украинци са учили български език в училище, също са дисциплинирани и петимни да подобрят езиковите си умения. Работата с тези студенти е насочена преди всичко към коригиране на диалекта, който са усвоили на мястото на книжовния български език. Изисква се постоянство, усърдие и най-вече желание от страна на младия човек, за да може той да преодолее особеностите на териториалния говор, с който е израснал.

Следващата група (сравнително малобройна) е от Албания – по правило не са учили езика, преди да дойдат в Университета. Студентите са два типа: които присъстват редовно в часовете и имат амбиция да се образоват, и другите, за които студентският статут е възможност да заминат още след първи курс на бригада в Америка. Някои от тях се връщат и завършват образованието си, други – не.

Студентите от Сърбия са позитивни, енергични, склонни са да се отдават на забавления, с бодри и весели души са. И тук се открояват две групи в зависимост от степента на владеене на езика (който са учили в училище) и от амбициите им да завършат бакалавърска степен.

Може би най-трудно се работи с македонците, които говорят свободно български, в повечето случаи диалектен (има и прекрасни изключения, разбира се). Голяма част от тях

са твърдо убедени в това, че има какво да подобрят в уменията си, обаче по някаква причина не винаги им се удава да следват редовните занятия и да се стараят да овладеят книжовната норма. Не малка част споделят, че документът за български произход и българската лична карта им осигуряват така ценната възможност да останат в България или да пътуват в Европа и Америка, където се надяват да намерят своето щастие. Същото се отнася и до немалка част от студентите от другите четири общности.

Какво е заложено в програмата по български език

Практическият курс цели, от една страна, да подобри знанията по граматика, а от друга – да разшири и задълбочи комуникативните умения (от равнище Б нагоре). Работи се с учебник за напреднали и с текстове, посветени на българската реч, етикет и културни традиции. Обучението протича паралелно в две основни посоки: теоретичен курс по морфология (за първи курс), синтаксис (за втори курс) и употреба на вече наученото в писмена и в устна форма. Първата част (граматиката) на практика включва в сбит вид цялото многообразие от форми и употреби, масив от информация, който е предизвикателство и за българските студенти, изучаващи българска или славянска филология. Но едно от предимствата на курса е, че са заложени по осем часа седмично и за първи, и за втори курс – време, достатъчно да се разпредели равномерно материалът и да се даде възможност най-вече за практика (във вид на устна и писмена комуникация).

Стремежът е да се върви стъпка по стъпка: да се научат да слушат, да

разбират, както и да записват лекции по специализираните дисциплини; да пишат курсови работи; да полагат успешно своите изпити; след това, от втори курс нататък, да преминат успешно практиката си в избрана от тях медия; и накрая да завършат бакалавърска степен с дипломна работа.

Предизвикателствата

Както за мен, така и за студентите ми, първата година представлява предизвикателство поради няколко причини. Ето какво е ситуацията.

За преобладаващия брой чуждестранни студенти началото е много трудно, защото са на непознато място в огромен за техните представи град, далече са от близките, от приятелите и дома си. Едновременно с това не са ориентирани по отношение на студентския живот и неговите правила, налага им се да преодоляват езиковата бариера. Някои от тях дори „преболедуват“ първата си година, страдайки от носталгия. Първите ни срещи дават възможност да поговорят за това, което ги вълнува в момента, да разкажат за живота си досега и да правят планове за бъдещето. Все неща, които ги отдалечават от мъката по дома и от стреса от непознатото, а пък, от друга страна, разговорите протичат само на български (много добър, сносен или на начално равнище).

Младите хора идват от различни държави и са носители на различни културни особености и национален манталитет, не на последно място – тяхната самодисциплина в процеса на учене е в зависимост от школовката, през която са преминали досега. Разбира се, изключение са случаите, когато цялата група от около дванайсет души е на приблизително сходно езиково равнище. Всяка нова учебна година има свои особености в начина на обучение, най-вече доколко от

заложеното в програмата може да бъде изпълнено на практика. Стара истина (която помня още от времената, когато бях ученичка и студентка) е, че достигането до определена дълбочина в знанията (по която и да е дисциплина) зависи на първо място от ерудираността и харизмата на преподавателя и веднага след това – от жаждата за знания на учещите се и от тяхното усърдие да съдействат

активно в процеса.

Обучението *ex cathedra* не е практически вариант

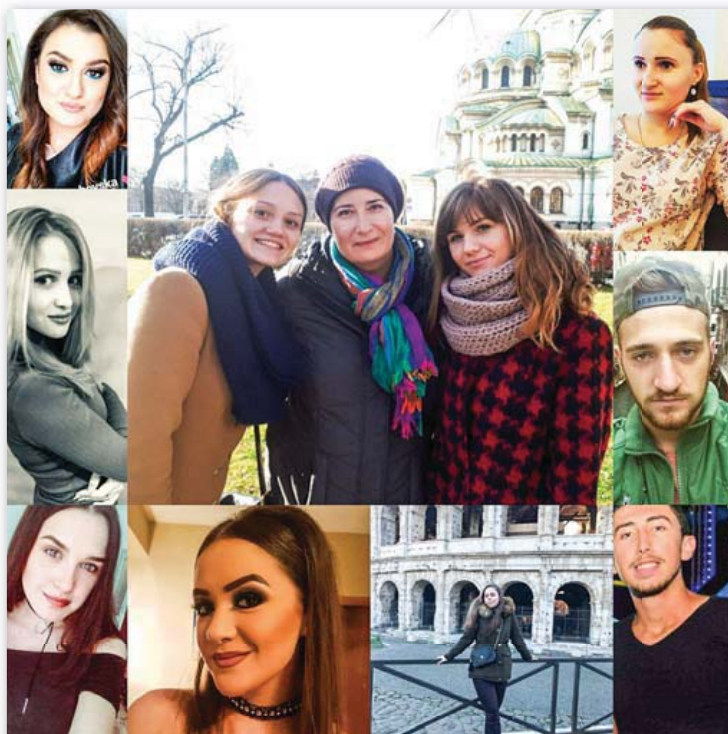
Освен задължителната теория и множество тестове и упражнения, включени в програмата, най-интересната част е писането по определена тема и говоренето по нея. Преди всичко думата имат студентите. Периодично се получават изключително интересни разговори, без да има ограничение в тематиката. Ето някои от най-интересните за студентите теми, подредени в низходящ ред: семейство и приятели, родното място и обичаи, хобита, книги и филми, социални теми, култура и т.н. Така например първокурсниците имат за задача да напишат поне петнайсет есета в рамките на учебната година. Част от темите са предварително формулирани, друга част обаче избират сами. Четем, коригираме и редактираме в час, обсъждаме заедно темата, като всеки е свободен да изрази

своето мнение и – най-трудната част – да го защити.

Така в часовете се получава своеобразен калейдоскоп, през призмата на който се подрежда светът такъв, какъвто го виждат младите хора, благодарение на своите интереси и опит, натрупани до момента.

Най-хубавите часове са тези, в които забравяме, че сме в упражнението, а разговорът върви непринудено.

Ако перифразирам написаното от Бокачо, смея да твърдя, че практически полезното обучение поставя в центъра младите хора и това, което те имат да разкажат на български език (!): всякакви забавни или тъжни истории и други необичайни случки. И като се изслушват един друг, изпитват удоволствие и едновременно с това намират и полезни съвети. Убедена съм, че това не може да не ги поразтуши. ◆

Елена Руневска е завършила библиотекознание и библиография в Института по библиотечно дело със степен „бакалавър“ през 1995 г. През 2000 г. завършва българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със степен „магистър“. В студентските си години е автор и водещ на рубриката „Из архивите на Националната библиотека“ по БНР програма „Хоризонт“. До 2008 г. е учител по български език и литература в 164. ГПИЕ „Мигел де Сервантес“. Едновременно с това е проверител на Националния конкурс по български език и литература след 7. клас, както и съставител на тестови задачи за него. До 2003 г. е водещ на предаването „Езикова култура за всекиго“ по образователна телевизия ЕСЕТ. От 2008 г. е редовен асистент в СУ, Факултет по славянски филологии, катедра „Български език като чужд“. Преподава практически български език на чужденци – начално обучение и студенти бакалаври.